

ALMA LOVISA SOFIA SCHULMAN - NAISVANKILAN MATILDA WREDE ?

Hämeenlinnan kuritushuoneen ja työvankilan opettajattarena toimi vuosina 1881-1925 Alma Lovisa Schulman. Mikä oli saanut 25-vuotiaan nuoren aatelisneidon etsiytymään naisvankien opettajattareksi aikana, jolloin naisten ansiotyö ei vielä ollut kovin yleistä? Sukuperinteen mukaan Alma Lovisan olisi pitänyt viettää taloudellisesti huoleton lapsuus ja avioitua sitten jonkun sotilasammatin edustajan kanssa. Miksi näin ei tapahtunutkaan?

Alma Lovisan suku on lähtöisin Baltiasta, jossa se on dokumentoitu vuoteen 1495 asti. Suvun toi Suomeen majuri Heinrich Johan Schulman (1654-1739), joka sai täältä lahjoitusmaita palkaksi sotapalvelusta Ruotsin kruunulle. Suuren Pohjan sodan aikana sukukartanoksi hankittiin Hauhon Lautsia, joka vuodesta 1734 lähtien oli perintötilana.

Alma Lovisan isä, ritari, majuri, Carl Leonard Schulman oli viimeinen Schulman-sukuinen isäntä Lautsiassa. Sukulaisten ja ystävien takuumiehenä toimiminen aiheutti hänelle taloudellisia ongelmia: tammikuun 11. päivänä 1871 pidetyssä konkurssipakkohuutokaupassa koko useita tiloja käsittävä maaomaisuus myytiin. Perhe menetti kodin lisäksi myös ainoan toimeentulolähteensä, sillä Carl Leonardin pataljoona oli lakkautettu pari vuotta aiemmin. Onneksi perheen isoäidin eläkeoikeus asuntoon pidettiin huutokaupassa voimassa. Carl Leonardin perhe saattoi muuttaa Toivola-tilalle isoäidin turviin.

Tämä järjestely jäi varsin lyhytaikaiseksi, sillä suvun päämies muutti vaimonsa ja lapsensa asumaan Hämeenlinnaan jo vuonna 1876. Isä asui perhees-

A. Schulman.

Alma Lovisa Sofia Schulman (11.12.1855-14.9.1943) ja hänen nimikirjoituksensa koulun vuosikertomuksissa.

tään erossa pitkiäkin aikoja toimiessaan tarkastajana rautatehtailla Hartolassa ja Kellokoskella. Carl Leonard ei koskaan selvinnyt henkisesti pakkohuutokaupasta ja fyysinenkin terveys alkoi heikentyä. Talvella 1880 Carl Leonard vilustui pahasti ja menehtyi keuhkokuumeeseen.

Perhe oli nyt siis lisäksi vailla huoltajaa. Leskellä oli elätettävänä Alma Lovisan lisäksi kuusi lasta, joista vanhin oli 22-vuotias ylioppilas ja nuorin 11-vuotias koululainen. Perheen kymmenestä lapsesta kolme oli

kuollut jo Lautsian aikana. Leski ja lapset saivat valtioneulakkeen lisäosineen, mutta se ei riittänyt elantoon ja poikien kouluttamiseen. Alma Lovisan oma koulunkäynti olikin jäänyt vähäiseksi, sillä opinnot Rouvasväen koulussa päättyivät konkurssin myötä. Alma Lovisan mahdollisuudet ansiotyön hankkimisessa olivat rajoitetut paitsi koulutuksen puutteen myös säätyaseman perusteella. Ansiotyön etsiminen oli kuitenkin ilmeisen välttämätöntä, jotta perhe voitaisiin pitää koossa ja pojat kouluttaa akateemisiin ammatteihin.

Alma Lovisan onneksi Hämeenlinnaan oltiin perustamassa kuritushuonetta naispuolisia vankeja varten. Naisvankilaan oli määrä perustaa kaksi opettajanvirkaa. Alma Lovisa "määrättiin" työväen opettajaksi lokakuun alusta 1881 ja kuritushuonevankien opettajaksi siirtyi Lappeenrannan kehruhuoneelta Sofia Kiljander tammikuussa 1882. Varsinaisen opetustyön lisäksi Alma Lovisa toimi myös vankilan lukkarina ja kanttorina useita vuosia. Vanhemmilta perimäänsä musikaalisuutta Alma Lovisa hyödynsi myös toimiessaan paikallisissa yhdistyksissä. Alma Lovisa oli näet hyvin uskonnollinen henkilö, mikä ilmeni paitsi vankien parissa tehtävässä työssä myös vapaa-ajan harrastusvalinnoissa. Kristillisessä hengessä tehtävä kasvatusta työ lasten ja nuorten naisten hyväksi sai Alma Lovisasta uteran työntekijän.

Alma Lovisa toimi Hämeenlinnassa kolmisenkymmentä vuotta pyhäkoulunopettajana ja vuosikymmeniä myös Rouvasväen yhdistyksessä. Aktiivisena jäsenenä hän toimi erityisesti paikallisessa N.N.K.Y:ssä. Erilaisten luottamustehtävien hoitajana ja auliina kokousten järjestäjänä Alma Lovisa tuli tunnetuksi vielä eläkepäivinäinkin. Saattoipa hän sota-aikana tarjota kotinsa yhdistyksen käyttöön sidetarpeiden valmistusta varten jopa kolmenakin iltana viikossa.

Alma Lovisan työ vankien parissa sai tunnustusta mm. "Vankien Ystävältä" Matilda Wredeltä. Koska naisvankilan saarnaaja Böök ei hyväksynyt Matilda Wreden käyntejä vankien selleissä, jätti Wrede naisvangit Alma Lovisan ja tämän kollegan sekä erään vahtirouvan huostaan. Nämä naiset olivat osoittaneet Wreden mielestä kylliksi ystävällisyyttä ja auttamishalua vankeja kohtaan, joten Wrede saattoi keskittyä yksinomaan miespuolisten kuritushuonevankien uskonnolliseen herättämiseen.

Schulman-suvun vaakuna. Suku on merkitty 13. sukuna Suomen Ritarihuoneelle 28.1.1818.

Alma Lovisa ei ottanut vastaan hänelle tarjottua johtajattaren paikkaa Vuorelan kasvatuslaitoksessa, koska se olisi merkinnyt muuttoa Hämeenlinnasta. Alma Lovisa oli ilmeisesti päättänyt huolehtia äidistään loppuun saakka. Viimeiset kolmesta elinvuottaan Louise-äiti vietti pyörätuoliin sidottuna. Sisarusarja kutistui entisestään, sillä Alma Lovisa menetti 19-vuotiaan Ossian-veljensä 1884, 25-vuotiaan Alfons-veljensä vuonna 1886 ja 33-vuotiaan Max-veljensä vuonna 1901. Ossian menehtyi sydäntautiin, Alfons keuhkotautiin ja Max hukkui purjehdusretkellä Helsingin edustalla. Jäljellä olivat Alma Lovisan lisäksi Hjalmar, Allan ja Ellen, jotka kaikki kolme avioituivat ja perustivat perheen. Alma Lovisa oli kummitätinä ainakin puolelta sisarustensa kymmenestä lapsesta.

Ami-täti tai Alma-täti, kuten sukulaiset ja ystävät Alma Lovisaa kutsuivat, kertoi nuorimmalle sukupolvelle tarinoita omasta lapsuudestaan ja menneistä sukupolvista, joista hän oli kuullut isoäidiltään ja isänsä sisarelta, Fredrika-tädiltä. Alma Lovisa jakoi testamentissaan jäämistönsä sisarustensa kesken siten, että jokainen saisi muiston Lautsian kodista ja esivanhemmista. Alma Lovisan loputkin sisarukset ehtivät kuitenkin kuolla ennen häntä, perheen esikoista, joka saavuttikin 86 vuoden iän. Alma Lovisa oli loppuun asti henkisesti vireä. Hän loukkasi lonkkansa kaatuessaan kotonaan ja potiessaan tätä vaivaansa Hämeenlinnan sairaalassa sai keuhkokuumeen. Alma Lovisa menehtyi keuhkokuumeeseen syyskuun 14. päivänä 1943.

Otto Christoffer, ltn
*1698
+1771

Carl Fredrik, kapt.
*1.2.1731, Hauho
+26.11.1805, Hauho

Otto Rainhold, vänr.
*7.12.1726
+27.6.1785

Otto Wilhelm, majuri
*9.4.1768, Sysmä
+10.5.1830, Hauho

Carl Leonard, majuri
*6.8.1818, Hauho
+25.3.1880, Hämeenlinna

Otto Edward, vänr.
*27.9.1812, Hauho
+19.1.1932, Puola

Alma Lovisa Sofia
*11.12.1855, Hauho
+14.9.1943, Hämeenlinna

Otto Carl Hjalmar
*26.4.1857, Hauho
+10.1.1934, Lohja

Naema Lovisa Leontina
*18.7.1858, Hauho
+9.2.1866, Hauho

Carl Edvard Alfons
*22.4.1860, Hauho
+14.5.1886, Helsinki

Alfhild Maria Lovisa
*6.1.1862, Hauho
+29.1.1862, Hauho

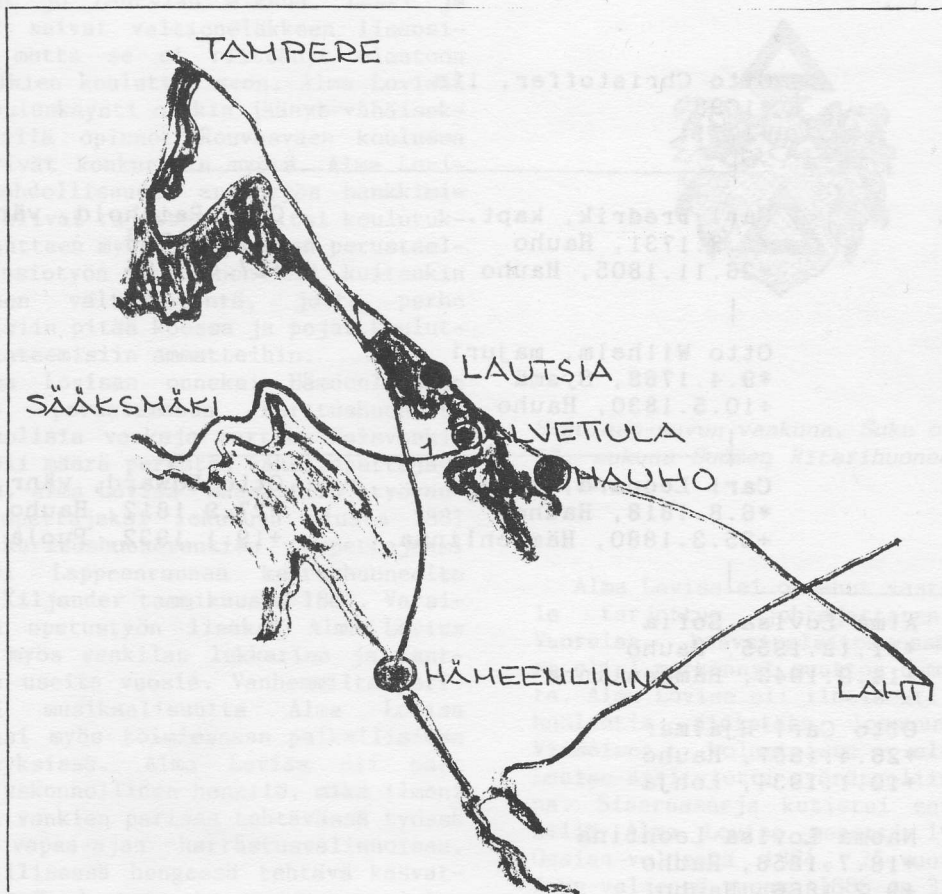
Allan Carl Waldemar
*20.1.1863, Hauho
+6.12.1937, Viipuri

Ellen Hulda Lovisa
*17.2.1864, Hauho
+26.7.1922, Helsinki

Ossian Carl Leonard
*2.9.1865, Hauho
+20.2.1884, Hämeenlinna

Carl Max Werner
*2.1.1868, Hauho
+1.9.1901, Helsinki

Hanna Lovisa Wilhelmina
*18.3.1871, Hauho
+14.9.1873, Hauho

- 1 TOIVOLA
- 2 HAKKOLA
- 3 MIEKKA

Schulman-suvun sukukartano Lautsia ja useimmat muista kartanoista ja tiloista sijaitsevat aivan Lahti-Tampere tien välittömässä läheisyydessä.

Alma Lovisa haudattiin Ahveniston hautausmaalle Louise-äitinsä viereen sukuhautaun. Tämä hautapaikka on tänäänkin löydettävissä. Sen sijaan muiden lähiomaisten viimeisestä leposijasta ei ole tietoa. Isoäiti, Fredrika-täti, isä Carl Leonard ja Ossian-veli kuolivat Hämeenlinnassa, mutta heitä ei ole haudattu sinne. Hauhon kirkkomaalta ei ole löytynyt muistokiviä eikä arkistosta hautaustietoja. Vain perheen pienten tyttöjen hautakivi löytyy kirk-

koaidan vierestä, jonne on kerätty hoitamattomien hautojen kivet. Hauhon kirkkomaalta löytyy siten vain yksi Schulman-suvun hautapaikka, joka kuuluu Alma Lovisan isoisälle. Tällä Otto Wilhelmin haudalla aivan kirkon vieressä kasvaa mahtava lehtikuusi.

Vaikka hautausmaalta ei löydykään merkkejä yhdestä Hauhon merkkisuvusta, elää Schulmanienkin tarina heidän omistamissaan kartanoissa ja tiloilla. Lautsiassa toimii nykyisin lomakoti

Iloranta ja maatalousmajoitusta harjoittavassa Miekassa esitetään kesäisin paikallisin voimin näytelmiä. Ehkäpä ohjelmistoon palaavat taas tauon jälkeen ne paikallista menneisyyttä valottavat näytelmät, joissa Schulman-sukukin esittäytyy.

Alma Lovisan ja Schulmanien vaiheista saa lisätietoja mm. aateliskalentereista ja kenraalimajuri Hugo Schulmanin laatimista sukukronikoista. Hugo Schulman oli Alma Lovisan pikkuserkku ja hän avioitui Augusta Helena Wreden kanssa. Helena oli puolestaan Matilda Wreden pikkuserkku. Sukuarkisto ei ainakaan toistaiseksi ole valottanut Alma Lovisan ja Matilda Wreden suhdetta. Sen sijaan Alma Lovisaa verrattiin tähän kuuluisaan "Vankien Ystävään" mm. Amanda Bruunin laatimissa muistosoissa: "Matilda Wreden nimi ja työ on laajalti tunnettu, mutta varmasti myös Alma Schulmanin työ, joka kesti vuosikymmeniä joka päivä monta tuntia päivässä, saanut aikaan arvaamattoman paljon syvällisempiä jälkiä".

Lähteet:

Vankeinhoitohallituksen arkisto, VA
Sukuarkisto, Erik Schulman, Pietarsaari
Hämeenlinnan kuritushuoneen ja työvankilan arkisto, HMA
Hämeenlinnan keskus- ja työvankilan arkisto, HMA
Hämeenlinnan lääninvankilan arkisto, HMA
Hämeenlinnan seurakuntien kirkonarkisto
Hauhon seurakunnan kirkonarkisto
Hämeenlinnan N.N.K.Y.:n arkisto, Hämeenlinnan kaupunginarkisto
Hämeenlinnan Rouvasväenyhdistyksen arkisto, HMA
Hämeenlinnan Raastuvanoikeuden arkisto
Tuomiokuntien arkistot, HMA
Valkoisen Ruusun Ritarikunnan arkisto, Ritarikuntien arkisto
Talokortisto, HMA
Henkikirjoittajien arkistot, HMA

Heikkilä Markku, Linnan pastoraatista kaupunkiseurakunnaksi, Hämeenlinnan seurakuntien historia 1639-1989. Jyväskylä 1989.

Wrede E.F., Finlands utmärkelsetecken. En redogörelse för Finlands Officiella och halvofficiella utmärkelse- och minnestecken. Helsingfors 1946.

Kirjeet, haastattelut ym: Ulla Schulman, Margaretha Schulman, Erik Schulman, Maria Schulman

Lisätietoja Alma Schulmanista:
Alma Lovisa Sofia Schulman (1855-1943) - naisvankilan Mathilda Wrede.
Arx Tavastica 1993
Alma Schulman - aatelisneidosta naisvankilan opettajattareksi. Sukuviesti, Sukuni eilen ja tänään 6/1992.

Lisätietoja Schulman-suvusta:
Aateliskalenterit
Schulman Hugo, Ur ett familjearkiv.
Schulman Hugo, Släkten Schulman - von Schulman i Finland, Sverige och Baltikum
Familjkrönikan och ättartavlor. Tammerfors 1938.
Colliander O.J., Suomen kirkon paimenmuistio 19:n vuosisadan alusta nykyaikaan. Toinen osa. Suomen kirkon papisto yhdeksännellätoista vuosisadalla. Suomen kirkkohistoriallisen seuran toimituksia VIII. Helsinki 1918.
Hornborg Harald, Förgätna öden. Tammerfors 1937.